
Državni izpitni center

M 0 8 2 5 4 1 1 4

JESENSKI IZPITNI ROK

PSIHOLOGIJA

NAVODILA ZA OCENJEVANJE

Četrtek, 28. avgust 2008

SPLOŠNA MATURA

IZPITNA POLA 1**Naloge izbirnega tipa****Pravilni odgovori:**

1.	B
2.	C
3.	A
4.	D
5.	B
6.	D
7.	A
8.	C
9.	B
10.	B
11.	B
12.	A

IZPITNA POLA 2

Esejske naloge

1. ESEJ

ZNANJE:

Opis značilnosti posameznih stopenj (ravni) in **starostno obdobje** za posamezne stopnje:

- prekonvencionalna (predmoralna, preddogovorna); 4–10 let: upoštevanje moralnih norm zaradi avtoritete; zaradi nagrade ali kazni; moralnost dejanja je odvisna od tega, ali zadovolji posameznikovo potrebo; pri presoji otrok upošteva posledice, ne vzroka za kršitev ...
- konvencionalna (dogovorna); lahko od 10. leta, adolescenca; odrasli najpogosteje presojajo na tej stopnji: presoja temelji na pravilih širše skupnosti; presojanje moralnosti dejanja glede na sprejetost in odobravanje v skupini; sprejemanje družbenih pravil, vrednot, zakonov ...
- postkonvencionalna (avtonomna, postdogovorna); po 13. letu, adolescenca, odraslost: osebna moralna pravila; sprejemanje pravil, ki so v dobro širše skupnosti in posameznika; nestrinjanje z moralno spornimi pravili družbe; usmerjenost k univerzalnim etičnim načelom.

OPOMBA: Zadostuje 1 opis značilnosti na posamezni stopnji.

2. raven:	opis 3 stopenj in navedba starostnih obdobj	4 točke
	opis 3 stopenj in navedba 2 starostnih obdobj	3 točke
1. raven:	opis 2 stopenj in navedba 2 starostnih obdobj	2 točki
	opis 2 stopenj ali opis 1 stopnje in navedba 1 starostnega obdobja	1 točka

RAZUMEVANJE IN UPORABA:

Primeri argumentacij odgovorov in njihova uvrstitev v pripadajočo stopnjo moralnega presojanja

Prekonvencionalna stopnja, npr.:

S trditvijo se strinjam. Včasih se je smiselno zlagati, da se izognemo negativnim posledicam (kaznovanju); oseba, ki ne bo izvedela resnice, tako ne bo slabe volje in ne bo kaznovala osebe, ki se je zlagala.

S trditvijo se ne strinjam. Resnica prej ali slej pride na dan in takrat so posledice lahko še hujše.

Konvencionalna stopnja, npr.:

S trditvijo se strinjam. Laž je sprejemljiva, kadar se za njo skriva dober namen (npr. ko bi z resnico prizadeli osebo).

S trditvijo se ne strinjam. Laž ni v nobenem primeru sprejemljiva, saj ni v skladu z družbenimi normami.

Postkonvencionalna stopnja, npr.:

S trditvijo se strinjam. V večini primerov moramo spoštovati družbeno pravilo, da govorimo resnico, vendar v nekaterih primerih okoliščine opravičujejo laž (npr. če bi posameznik govoril resnico in tako ogrozil svoje življenje ali življenje druge osebe).

S trditvijo se ne strinjam. Če je resnicoljubje naša ponotranjena vrednota, laganje v nobenem primeru ni sprejemljivo, vzbuja nam slabo vest.

Pojasnitev preučevanja načinov moralnega presojanja:

Kohlberg je sestavil več zgodb, ki so vsebovale moralno dilemo: v zgodbah sta si nasprotovala zakon oz. družbeno pravilo in osebna potreba (npr. dilema Janez in zdravilo).

Kohlberga ni zanimala vsebina sodbe (ali je posameznik neko dejanje presodil kot moralno pravilno ali ne), ampak način, kako je posameznik utemeljeval svojo odločitev (splošna zgradba, oblika moralne sodbe).

OPOMBA: Pojasnitev mora vsebovati pojme: uporaba moralnih dilem, proučevanje načinov utemeljevanja posameznikovih odločitev.

4. raven: argumentacija, uvrstitev odgovora v ustrezno stopnjo, pojasnitev	3–4 točke
OPOMBA: Ocena 3 ali 4 točke je odvisna od kakovosti argumentacije in pojasnitve. Za 4 točke mora pojasnitev vsebovati oba pojma.	
3. raven: argumentacija, uvrstitev odgovora v ustrezno stopnjo ali pojasnitev argumentacija ali slaba pojasnitev	2 točki 1 točka

INTERPRETACIJA IN VREDNOTENJE:

Utemeljitev, zakaj je moralni razvoj pomemben del socializacije:

- omogoča delovanje družbe,
- omogoča lažje znajdenje ljudi v urejeni družbi,
- morala nas uči, kaj je dobro, prav in kaj ni,
- pridobivamo moralne in etične vrednote,
- skozi razvoj morale se učimo kritične presoje z vidika lastnih vrednot,
- razvija se zavezanost osebnim vrednotam,
- moralni razvoj lahko določa, kako se bo posameznik vedel v konkretni situaciji,
- višje ravni moralnega razvoja omogočajo kritičen odnos do različnih predsodkov, stereotipov,
- drugi smiselni odgovori po presoji ocenjevalca.

6. raven: 3 utemeljitve	4 točke
2 utemeljitvi	3 točke
5. raven: 1 utemeljitev	2 točki
1 slaba utemeljitev	1 točka

OPOMBA: Za celoten esej lahko dobi kandidat **dodatne točke** od 1 do 3 v skladu z merili v Predmetnem izpitnem katalogu 2008, stran 8.

2. ESEJ

ZNANJE:**Značilnosti temeljnih strategij reševanja miselnih problemov**

- **Strategija poskusi in napake:** reševanja problema se lotimo naključno, ugibamo, kakšno pot naj uberemo do cilja; možne rešitve iščemo nesistematično ...
- **Strategija postopna analiza:** cilj poskušamo doseči postopoma, s posameznimi koraki; načrtno izbiramo tiste korake, ki zmanjšujejo razliko med začetnim stanjem in ciljem ...
- **Strategija vpogled:** do rešitve pridemo z nenadnim vpogledom, ki temelji na prestrukturiranju problema; mislec v trenutku na novo poveže elemente problemske situacije ...

OPOMBA: Za ustrezen opis strategije zadostuje opis 1 značilnosti.

- 2. raven:** poimenovane 3 strategije in opisane njihove značilnosti 3–4 točke
 OPOMBA: Ocena 3 ali 4 točke je odvisna od kakovosti opisa značilnosti strategij reševanja problemov.
- 1. raven:** poimenovani in opisani 2 strategiji 2 točki
 poimenovani 2 strategiji **ali** poimenovana in opisana 1 strategija 1 točka

RAZUMEVANJE IN UPORABA:**Primeri uporabe strategij reševanja miselnih problemov**

- Poskusi in napake: **npr.** ameriški izumitelj Edison je odkril pravi material za nitko pri žarnici šele po tem, ko je naključno preizkusil na stotine materialov ...
- Postopna analiza: **npr.** otrok rešuje problem hanojski stolp, ki ga je odkril na internetni strani oddelka za psihologijo: načrtno in sistematično, korak za korakom, premika posamezne ploščice iz položaja A v položaj B ali C, pri tem pa upošteva omejitve, da ne sme nikoli postaviti večje ploščice na manjšo ...
- Vpogled: **npr.** dijak rešuje pri pouku psihologije problem devetih pik; problem postane rešljiv v trenutku, ko uvidi, da je 9 pik mogoče povezati s štirimi črtami, če presežemo navidezne stranice kvadrata – rešitev je mogoča šele, ko problem vidi v novi luči ...

OPOMBA: Kandidat lahko strategije ponazori s primeri iz vsakdanjega življenja ali s primeri miselnih problemov, ki so opisani v strokovni literaturi (npr. hanojski stolp, devet pik, Hobiti in Orki).

- 4. raven:** vse 3 strategije ponazorjene z ustreznimi primeri 3–4 točke
 OPOMBA: Ocena 3 ali 4 točke je odvisna od kakovosti primera. Primer je boljši, če ponazarja več značilnosti posamezne strategije reševanja problemov.
- 3. raven:** 2 strategiji ponazorjeni z ustreznima primeroma 2 točki
 1 strategija ponazorjena z ustreznim primerom 1 točka

INTERPRETACIJA IN VREDNOTENJE:**Presoje in utemeljitve dejavnikov, ki vplivajo na učinkovitost reševanja miselnih problemov:**

- inteligentnost; sposobnosti:
npr. od inteligentnosti je odvisna hitrost in učinkovitost reševanja problemov ...
- motivacija:
npr. reševanja problemov se lotimo in pri njem vztrajamo, če smo dovolj motivirani; notranja motivacija vpliva na izbiro miselnih problemov in ohranja zavzetost za njihovo reševanje ...
- čustva:
npr. pozitivna čustva srednje intenzivnosti spodbujajo, vzdržujejo in usmerjajo reševanje problemov; intenzivna čustva nas preveč vznemirijo in zmanjšujejo osredotočenost na reševanje problemov ...
- znanje in izkušnje:
npr. večji obseg in organizacija znanja omogočata učinkovitejše reševanje problemov; predhodno znanje in izkušnje lahko omejujejo reševanje problemov, saj povzročajo fiksacije mišljenja ...
- drugi smiselni odgovori po presoji ocenjevalca.

6. raven:	presoje 3 dejavnikov z razlagami	4 točke
	presoji 2 dejavnikov z razlagama	3 točke
5. raven:	presoji 2 dejavnikov, 1 dejavnik razložen	2 točki
	presoja 1 dejavnika z razlago ali presoja 2 dejavnikov	1 točka

3. ESEJ

ZNANJE:**Značilnosti fizioloških potreb:**

- prirojene,
- imajo jih vsi ljudje,
- univerzalne,
- njihova zadovoljitev je nujna za preživetje,
- imajo jih tudi više razvite živali,
- drugi smiselni odgovori po presoji ocenjevalca.

Fiziološke potrebe, ki jih zadovoljujemo nagonsko:
potreba po kisiku, vzdrževanje stalne telesne temperature, uravnavanje krvnega pritiska, ohranjanje osmotskega ravnovesja ...

Fiziološke potrebe, ki jih zadovoljujemo socializirano:
potreba po hrani, po pijači, spolna potreba, potreba po počitku in spanju, potreba po izločanju ...

2. raven:	navedene 3 značilnosti fizioloških potreb; naštetih 2 potrebi, ki ju zadovoljujemo nagonsko, in 3 potrebe, ki jih zadovoljujemo socializirano	4 točke
	navedeni 2 značilnosti fizioloških potreb; naštetih 1 potreba, ki jo zadovoljujemo nagonsko, in 2 potrebi, ki ju zadovoljujemo socializirano	3 točke
1. raven:	navedena 1 značilnost fizioloških potreb in naštetih 2 potrebi ne glede na način zadovoljevanja ali naštetih 1 potreba, ki jo zadovoljujemo nagonsko, in 1 potreba, ki jo zadovoljujemo socializirano	2 točki
	navedena 1 značilnost fizioloških potreb ali naštetih 2 potrebi ne glede na način zadovoljevanja	1 točka

RAZUMEVANJE IN UPORABA:**Primeri zadovoljevanja naštetih potreb, ki jih zadovoljujemo socializirano, s pojasnitvijo, npr.:**

- Potreba po hrani: ko jemo, uporabljamo jedilni pribor, ne srkamo in goltamo; jemo hrano, ki se je v teh krajih, drugačno pogosto odklanjamo ...

Socializacija se kaže v pravih hranjenju, ki so značilna za neko kulturo; kultura določa, kaj, kako in kdaj jemo ...

- Potreba po pijači: ne pijemo samo, kadar smo žejni; pogosto pijemo zaradi zabave, da se izkažemo pred prijatelji; razne pijače uživamo čezmerno, posebno ko kaj proslavljamo ...

Socializacija se kaže v tem, da ne pijemo zaradi žeje, temveč iz socialnih razlogov ...

4. raven:	vsaka od 3 potreb ponazorjena s primerom in pojasnitev, v čem se kaže socializacija	4 točke
	2 potrebi ponazorjeni s primerom in pojasnitev, v čem se kaže socializacija	3 točke
3. raven:	1 potreba ponazorjena s primerom in pojasnitev, v čem se kaže socializacija, ali 2 potrebi ponazorjeni s primerom, brez pojasnitve	2 točki
	1 potreba ponazorjena s primerom	1 točka

INTERPRETACIJA IN VREDNOTENJE:

Presoje in utemeljitve vplivov družbe, ki lahko povzročijo motnje v zadovoljevanju nekaterih fizioloških potreb:

- pritisk mode in lepotni ideali vplivajo na razvoj motenj hranjenja (anoreksija, bulimija, prenajedanje), ker zahtevajo pretirano vitkost,
- vsiljivo oglaševanje hitro pripravljene hrane, ki zaradi neustrezne sestave povzroča debelost, težave z izločanjem, škodljivi holesterol ...
- kulturne prehrambne navade, ki povzročajo gnus in odklanjanje nekatere užitne hrane, ali pretirano uživanje hrane, ki zdravju škoduje,
- pravila »lepega vedenja« lahko povzročijo prebavne motnje zaradi zadrževanja vetrov in drugih prebavnih izločkov,
- stroga moralna (krščanska) pravila, ki zahtevajo spolno vzdržnost in prepovedujejo kontracepcijo, zaradi doživljanja krivde in sramu lahko povzročajo spolne motnje,
- nočno delo, družabne prireditve, zanimive TV-oddaje pozno ponoči, ki ne upoštevajo bioritma organizma, lahko povzročijo motnje spanja,
- zahteve delodajalcev, želje po uspehu, denarju, dokazovanju povzročajo fizično ali psihično izgorelost zaradi premalo počitka,
- drugi smiselni odgovori po presoji ocenjevalca.

6. raven: 3 presoje družbenih vplivov z utemeljitvami	4 točke
2 presoji družbenih vplivov z utemeljitvama	3 točke
5. raven: 2 presoji, 1 utemeljena	2 točki
2 presoji	1 točka

OPOMBA: Za 1 točko se upoštevajo tudi splošne presoje, npr.: družba vpliva s svojimi pravili in zahtevami; otroka že od malega tako vzgajamo, vpliva medijev z oglaševanjem ...

OPOMBA: Za celoten esej lahko dobi kandidat **dodatne točke** od 1 do 3 v skladu z merili v Predmetnem izpitnem katalogu 2008, str. 8.

IZPITNA POLA 3

Strukturirane naloge

1. NALOGA

- A) S sociometrično tehniko ugotavljamo:**
 odnose med ljudmi znotraj manjših skupin; povezanost ljudi znotraj manjših skupin; priljubljenost posameznikov v skupini; strukturo skupine in položaj posameznika v njej ...

OPOMBA: Zadostuje 1 navedba, kaj ugotavljamo s sociometrično tehniko.

Zbiranje informacij:

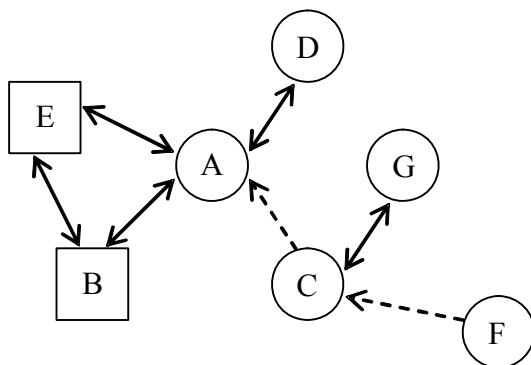
s (sociometričnim) vprašalnikom; s sociometričnim vprašanjem.

OPOMBA: Upošteva se tudi, če kandidat navede primer konkretnega vprašanja, npr.: vodja bi vprašal sodelavce, s kom bi najraje delali pri neki delovni nalogi; lahko tudi, s kom ne bi želeli sodelovati ...

Grafični prikaz se imenuje sociogram.

2. raven:	navedeno, kaj ugotavljamo s sociometrično tehniko, naveden način zbiranja podatkov in poimenovan grafični prikaz zbranih podatkov	3 točke
1. raven:	ustrezno navedeni 2 dejstvi	2 točki
	ustrezno navedeno 1 dejstvo	1 točka

- B) Grafični prikaz, npr.:**

V sociogramu na levi so prikazane le vzajemne povezave (da je bolj pregleden). Samo pri osebah, ki nimajo nobene vzajemne povezave, je prikazana povezava z osebo, ki je bila njihova prva izbira.

Legenda:
 krogi – ženske
 kvadrati – moški

OPOMBA: Ustrezen je sociogram, pri katerem so odnosi v sedemčlanski skupini prikazani s tarči podobno shemo in brez nje.

Možne pojasnitve položajev in povezav med člani skupine:

- povezave so lahko dvosmerne ali enosmerne;
- če se vzajemno povežeta dve osebi, predstavljata par;
- več oseb se lahko poveže v trojke ali četverke;
- povezave so lahko odprte (verige – osebe se navezujejo ena na drugo kakor člani v verigi) ali zaprte (trikotniki, štirikotniki ...);
- oseba, ki je največkrat izbrana, je zvezda;
- oseba, ki je nihče ne izbere (nima nobene vzajemne povezave), je osamljena;
- znotraj skupine se lahko oblikujejo vase zaprte skupine, npr. klika;
- (kvadrat, v katerem se pojavijo tudi diagonalne povezave) ...

OPOMBA: Če kandidat kot pojasnitev samo navaja, npr.: v skupini so pari, trojke ..., zvezda, osamljeni ..., je lahko ocenjen na 3. ravni.

4. raven: grafični prikaz in najmanj 3 pojasnitve 3–4 točke

OPOMBA: Ocena 3 ali 4 točke je odvisna od kakovosti grafičnega prikaza in pojasnitev.

3. raven: grafični prikaz in 2 pojasnitvi **ali** 3 pojasnitve brez grafičnega prikaza 2 točki
 grafični prikaz **ali** 2 pojasnitvi 1 točka

C) Presoje namenov uporabe, npr.:

- izbira vodje skupine,
- izbira predstavnika skupine navzven,
- reševanje sporov v skupini,
- ugotavljanje in vključevanje osamljenih v skupino,
- ugotavljanje priljubljenosti posameznih članov skupine,
- odkrivanje oseb in klik, ki delujejo razdiralno znotraj skupine,
- drugi smiselni odgovori po presoji ocenjevalca.

Utemeljitve, npr.:

- priljubljen vodja delovne skupine lahko dobro vpliva na delovno storilnost;
- pomembno je, da je predstavnik razreda v šolskem dijaškem parlamentu dijak, ki mu sošolci zaupajo;
- na ustvarjalnih delavnicah se kreativnost otrok bolje izrazi, če so v skupini vrstniki, ki se dobro razumejo med seboj;
- če se odnosi med soigralci v športni ekipi poslabšajo, je pomembno ugotoviti, ali je v ekipi oseba ali klika, ki deluje razdiralno ...

OPOMBA: Če se utemeljitev ponavlja, jo upoštevamo samo enkrat.

6. raven: 3 presoje z utemeljitvami 4 točke
 2 presoji z utemeljitvama 3 točke

5.raven: 2 presoji, 1 utemeljena 2 točki
 1 presoja z utemeljitvijo **ali** 2 presoji 1 točka

2. NALOGA

- A) Obrambna mehanizma** iz besedila naloge:
- potlačitev (potlačevanje, represija): izrinjanje neprijetnih vsebin iz zavesti v nezavedno,
  - kompenzacija: zaradi občutij manjvrednosti na enem področju, se uveljavimo na drugem; če se na nekem področju čutimo šibke in nekompetentne, bomo to poskušali izravnati z večjim uspehom na drugem področju.
- 2. raven:** poimenovana in opisana oba obrambna mehanizma 3 točke
- 1. raven:** poimenovana oba in opisan 1 obrambni mehanizem 2 točki
- poimenovana oba obrambna mehanizma **ali** poimenovan in opisan 1 obrambni mehanizem 1 točka
- B) Primer Bredinega vedenja, npr.:**
začne posnemati znano televizijsko voditeljico ali neko drugo znano medijsko osebo in prevzame njen način oblačenja, govora, humorja, vedenja do gostov ...
- Pojasnitev identifikacije:**
posameznik se poistoveti s svojimi idoli in vzorniki, ki jih občuduje in posnema
- Razlaga konstruktivnosti odziva:**
v Bredinem primeru je identifikacija konstruktivna, ker si s prevzemanjem lastnosti idola poveča samozavest in laže premaga strah pred nastopanjem (zato se doživlja kot pametnejša, privlačnejša, uglednejša, pomembnejša) ...
- OPOMBA: Če kandidat ustrezno argumentira, da je identifikacija v Bredinem primeru nekonstruktivna, se odgovor upošteva kot pravilen.
- 4. raven:** ustrezen primer, pojasnitev identifikacije in razlaga konstruktivnosti odziva 3–4 točke
- OPOMBA: Ocena 3 ali 4 točke je odvisna od kakovosti odgovora.
- 3. raven:** primer in pojasnitev identifikacije ali primer in razlaga konstruktivnosti 2 točki
- primer **ali** pojasnitev identifikacije 1 točka
- C) Presoje pozitivnih posledic** uporabe obrambnih mehanizmov **z utemeljitvami, npr.:**
- ohranitev samospoštovanja / pozitivne samopodobe: ker ohranimo samospoštovanje, se po začetnem šoku laže spoprime s stesorjem; uspešneje rešujemo konflikt,
  - ohranitev spoštovanja okolice oz. ugleda: ker ohranimo ugled, nas drugi laže sprejmejo in imamo boljše medosebne odnose,
  - začasno zmanjšanje čustvene napetosti: zmanjšana napetost nas varuje pred čustvenimi izbruhi in nekonstruktivnimi načini spoprijemanja z obremenitvami,
  - drugi smiselni odgovori po presoji ocenjevalca.

Presoje negativnih posledic uporabe obrambnih mehanizmov
z utemeljitvami, npr.:

- opustitev reševanja problema:
z uporabo obrambnih mehanizmov situacijo pogosto drugače dojemamo, zato opustimo reševanje problema; pri kompenzaciji npr. zaradi potrditve na nadomestnem področju opustimo delovanje na neuspešnem področju,
- težave v medsebojnih odnosih:
ker imamo nezavedne nerazrešene konflikte, ti vplivajo na naše vedenje, a se tega ne zavedamo in ne moremo nadzorovati, kar povzroča težave v medosebnih odnosih,
- odvrčajo od stvarnosti in/ali dejavnosti:
ker nas obrambni mehanizmi odvrčajo od stvarnosti, se posvečamo drugim stvarem in izogibamo reševanju problema,
- drugi smiselni odgovori po presoji ocenjevalca.

OPOMBA: Utemeljitev vsebuje odgovor na vprašanje, zakaj so posledice uporabe obrambnih mehanizmov pozitivne ali negativne.

6. raven:	presoja 2 pozitivnih in 2 negativnih posledic z utemeljitvami	4 točke
	presoja 2 pozitivnih in 1 negativne posledice z utemeljitvami ali obratno	3 točke
5. raven:	presoja 1 pozitivne in 1 negativne posledice z utemeljitvama	2 točki
	presoja 2 posledic	1 točka

3. NALOGA

- A)**   **Opredelitev:**
 Pozornost je proces usmerjenosti oziroma osredotočenosti na omejeno število dražljajev.
- Prepoznan dejavnik:**
 velikost dražljaja (oglasa)
- Zunanji dejavniki pozornosti (značilnosti dražljajev):**
 intenzivnost dražljaja, gibanje in spreminjanje dražljaja, modalnost dražljaja, trajanje in pogostost dražljaja, kontrastnost dražljaja (v primerjavi z drugimi dražljaji)
- 2. raven:** opredelitev, prepoznan dejavnik in navedena še 2 zunanja dejavnika   3 točke
- 1. raven:** opredelitev, prepoznan dejavnik in naveden še 1 zunanji dejavnik **ali**   2 točki
 opredelitev in navedena 2 zunanja dejavnika
- opredelitev in prepoznan dejavnik ali navedena 2 zunanja dejavnika   1 točka
- B)**   **Razlaga uporabe zunanjih dejavnikov pozornosti pri oglaševanju:**
- intenzivnost dražljaja (bolj ko je dražljaj intenziven, bolj se vriva v zavest):
npr. oglasi po TV so glasnejši od drugega programa, zato hitro vzbudijo pozornost; oglase živih barv v časopisu prej opazimo ...
  - pogostost ponavljanja dražljaja (pozornost vzbudijo dražljaji, ki so pogostejši):
npr. oglas v časopisu, ki se pojavi večkrat, prej vzbudi pozornost,
  - kontrastnost dražljaja (pozornost pritegnejo dražljaji, ki se razlikujejo od drugih):
npr. prej opazimo črno-beli oglas sredi barvnih oglasov, ker je drugačen od drugih ...
  - drugi smiselni odgovori po presoji ocenjevalca, npr. barva, ponavljanje dražljaja, gibanje in spreminjanje ...
- Razlaga uporabe notranjega dejavnika pozornosti v oglaševanju:**
- potrebe in motivi (bolj bomo pozorni na oglase izdelkov, ki jih potrebujemo ali si jih želimo):
npr. če smo motivirani za nakup novega mobilnega telefona, bomo pozorno spremljali vsako oglaševanje mobilne telefonije,
  - čustva (bolj smo pozorni na tisto, kar je za nas čustveno pomembno):
npr. oglaševalec nas poskuša čustveno pritegniti z lepimi posnetki narave, nasmejanimi otroki, prikupnimi dekleti ...
  - drugi smiselni odgovori po presoji ocenjevalca, npr. humor, stališča, znanje in izkušnje, s sklicevanjem na materialno (socialno, psihološko, fiziološko/telesno) korist ...
- 4. raven:** razložena 2 zunanja in 1 notranji dejavnik   3–4 točke
- OPOMBA: Ocena 3 ali 4 točke je odvisna od kakovosti razlage uporabe dejavnikov pozornosti pri oglaševanju.
- 3. raven:** razložena 2 dejavnika pozornosti   2 točki
 razložen 1 dejavnik pozornosti   1 točka

C) Presoja pomena občutenja in zaznavanja za človeka s pojasnitvami, npr.:

- pomembno za preživetje, saj zaznamo nevarnost v okolju in se umaknemo na varno:
npr. če ne bi poznali okolja, v katerem živimo, bi se težko izognili vsem nevarnostim; če ne bi zaznavali dogajanja v lastnem telesu, bi lahko umrli ...
- mogoča prilagajanje in znajdenje v okolju:
npr. zaradi vidnih informacij ne bomo zadevali ob predmete v prostoru; zaznavna organizacija omogoča prepoznavanje objektov in določanje njihove nameščenosti v prostoru ...
- omogoča višje spoznavne procese – učenje in mišljenje,
npr. učimo se lahko le če nekatere vsebine preberemo ali slišimo (jih sprejmemo s čutili in zaznamo); po čutilih dobivamo informacije o okolju, ki so podlaga učenja in mišljenja ...
- zaznavanje informacij iz organizma omogoča uravnavanje posameznikovih potreb:
npr. receptorji iz notranjih organov nas opozarjajo na pomanjkanje hranljivih snovi,
- drugi smiselni odgovori po presoji ocenjevalca.

6. raven:	3 presoje z ustreznimi pojasnitvami	4 točke
	2 presoji z ustreznima pojasnitvama	3 točke
5. raven:	1 presoja s pojasnitvijo ali 2 presoji	2 točki
	1 presoja	1 točka

4. NALOGA

- A) Področja osebnostne strukture z navedbo lastnosti, npr.:**
 konstitucija (telesne značilnosti): telesna višina, telesna teža, barva kože ...
 sposobnosti: inteligentnost, spomin, fina motorika ...
 temperament: vzkipljivost, energičnost, ekstravertnost ...
- 2. raven:** 2 področji, vsako ponazorjeno z 2 lastnostma 3 točke
- 1. raven:** 2 področji, vsako ponazorjeno z 1 lastnostjo 2 točki
 1 področje ponazorjeno z 1 lastnostjo **ali** navedeni 2 področji 1 točka
- B) Odgovori na vprašanje o podobnostih in razlikah med ljudmi:**
- nativisti:**
 razvoj in značilnosti ljudi določajo predvsem genski dejavniki
- empiristi:**
 razvoj in osebnostne značilnosti so posledica vplivov okolja
- sodobni psihologi:**
 poudarjajo, da sta razvoj in značilnosti osebnosti odvisna od vseh treh temeljnih dejavnikov, ki so v medsebojni soodvisnosti (v interakciji)
- 4. raven:** 3 razlage (za nativiste, empiriste in sodobne psihologe) 3–4 točke
 OPOMBA: Ocena 3 ali 4 točke je odvisna od kakovosti razlage. Če kandidat med sodobnimi razlagami ne omeni interakcije med dejavniki, je ocenjen s 3 točkami.
- 3. raven:** 2 razlagi 2 točki
 1 razlaga 1 točka
- C) Presoja vpliva temeljnih dejavnikov pri izbiri študija s pojasnitvami, npr.:**
- dednost:**
 daje potencialne, sposobnosti za študij in opravljanje nekega dela; nekdo, ki ima boljše numerične sposobnosti, se prej odloči za študij matematike ...
- okolje:**
 informacije o zahtevnosti študija; vpliv poklica staršev; študijske izbire prijateljev ...; izberemo študij, ki je bližje domu, da bomo med študijem lahko bivali doma ...
- samodejavnost:**
 naša zavestna odločitev za neki študij; volja do spoznavanja področja in opravljanja nekega poklica; izberemo študij, ki nas veseli ali menimo, da je večja možnost zaposlitve po tem študiju ...
- OPOMBA: Presoja je splošna, če kandidat navaja, da vplivajo vsi trije temeljni dejavniki.
- 6. raven:** presoja 3 dejavnikov za izbiro študija s pojasnitvami 3–4 točke
 OPOMBA: Ocena 3 ali 4 točke je odvisna od kakovosti pojasnitev.
- 5. raven:** presoja 2 dejavnikov s pojasnitvama 2 točki
 presoja 1 dejavnika s pojasnitvijo **ali** splošna presoja vseh treh dejavnikov 1 točka